

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΣΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

Κωνσταντίνος Ἀναστ. Βαβοῦσκος

Ἡ νῆσος Θάσος, ὅπως μεταξύ ἄλλων καὶ ἡ ὑπόλοιπος Ἑλλάς, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπήχθη, πλὴν τῆς πνευματικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν πάντοτε ὑπήγετο, καὶ ὑπὸ τὴν δικαστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰς περιπτώσεις ἐφαρμογῆς ἰδιωτικοῦ Δικαίου, χάρις εἰς τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ὁ σουλτάνος Μεχμέτ παρεχώρησεν εἰς αὐτό. Τὸ Πατριαρχεῖον ἤσκησε τὴν δικαιοδοσίαν ταύτην διὰ τῶν κατὰ τόπους μητροπολιτῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἄσκησιν αὐτῆς ἐφῆρμοζεν, ὡς νομοθεσίαν κυρίως, τὴν γνωστὴν Ἐξάβιβλον τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, δικαστοῦ Θεσσαλονίκης κατὰ τὰ τελευταῖα πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔτη. Ἡ Ἐξάβιβλος ἦτο σύνοψις τῶν ἐξήκοντα βιβλίων, τῶν λεγομένων Βασιλικῶν, τοῦ Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ, τὰ ὁποῖα πάλιν ἀπέδιδον τὴν νομοθεσίαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δηλ. τοῦ *corpus juris civilis*, τὴν ὁποίαν κατήργησεν ἡ δυναστεία τῶν Ἰσαύρων καὶ ἐπανεφέρεν ἡ μακεδονικὴ δυναστεία διὰ τοῦ Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ (βλ. εἰδικώτερον καὶ δὴ συνοπτικῶς, ὡς πρὸς τὸ κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ἐφαρμοσθὲν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Δίκαιον, ἐμὸν ἐγχειρίδιον Ἀστικοῦ Δικαίου (ε' ἔκδ. 1995), σελ. 34, ὑπὸ ἀρ. 4).

Αὐτὴ ἡ Ἐξάβιβλος, λόγῳ καὶ τῆς μικρᾶς ἐκτάσεώς της εἶχε καταστῆ καὶ πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰσέτι εὐχρηστος καὶ διηυκόλυνε τὰ μέγιστα τὸν κλῆρον κατὰ τὴν μεταβυζαντινὴν περίοδον πρὸς λύσιν τῶν ἀνακυπτόντων νομικῶν προβλημάτων. Σημειωτέον ὅτι αὐτὴ ἡ Ἐξάβιβλος τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς μακρᾶς κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ἐφαρμογῆς της, εἰσῆχθη καὶ ἐπισήμως εἰς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 Ἑλλάδα διὰ τοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος τῆς 23ης Φεβρουαρίου 1835 καὶ ἴσχυσεν ὡς νομοθεσία μέχρι τὴν 23ην Φεβρουαρίου τοῦ 1946 (ἐπὶ 115 ἔτη), ἡμερομηνίαν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ ὁ καὶ ἰσχύων εἰσέτι, μὲ διαφόρους ἐν τῷ μεταξύ γενομένας τροποποιήσεις,

Ἀστικὸς Κώδιξ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἐξάβιβλος τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου λόγῳ τοῦ χρόνου ἐκδόσεώς της καὶ λόγῳ τοῦ περιεκτικοῦ περιεχομένου της δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν συναλλαγῶν συγχρόνου κράτους δι' αὐτὸ παραλλήλως πρὸς τοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι ἐξεδίδοντο πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τούτων ἢ νομολογία τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔκρινεν ὅτι ἡ παραπομπή εἰς τὴν Ἐξάβιβλον τοῦ Ἀρμενοπούλου ἦτο ἀπλῶς ἐνδεικτικὴ καὶ ὅτι οὐσιαστικῶς δι' αὐτῆς ἐγένετο παραπομπή εἰς τὸ σύνολον τῆς βυζαντινορρωμαϊκῆς νομοθεσίας.

Οὕτω ὑπὸ τὸ κράτος τῆς νομοθετικῆς συλλογῆς τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου ἐλειτούργησεν ἡ δικαιοσύνη καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ φυσικὰ καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς νήσου Θάσου, διότι ἡ Θάσος ὑπῆρξεν ἀνεκαθεν ἀπολύτως ἐλληνικὴ καὶ μάλιστα καὶ προπύργιον τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἀρμοδιὰ Ἀρχὴ ἐν προκειμένῳ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς νομοθεσίας ταύτης εἰς τὴν νῆσον Θάσον ἦτο ἡ Μητρόπολις Μαρωνείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ νῆσος αὕτη ὑπήχθη ἤδη ἀπὸ τὸ ἔτος 1646 (σήμερον μετὰ ἀπὸ ὠρισμένας διακυμάνσεις ὑπάγεται εἰς τὴν Μητρόπολιν Καβάλας) καὶ ἡ ὁποία (Μητρόπολις) εἶχεν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον εἰς τὴν Θάσον.

Ὁ μητροπολίτης Μαρωνείας ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀρμοδιότητος ταύτης περιώδευεν εἰς τὴν νῆσον καὶ ἠσχολεῖτο μὲ θέματα διαθηκῶν, γαμικῶν συμφώνων, ἐπικυρώσεως ἐξοφλητικῶν κλπ. Σημειῶ ὅτι μετὰ τῶν λοιπῶν θεμάτων ἀναφέρεται ὅτι ἠσχολεῖτο καὶ μὲ κληρονομικὰ σύμφωνα ὡς πρὸς τὰ ὁποῖα ὅμως γεννᾶται ἀπορία, περὶ τοῦ ποῖα εἶναι αὐτά. Διότι περὶ κληρονομίας γίνεται λόγος εἰς τὰς διαθήκας καὶ εἰς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆν. Κληρονομικὸν σύμφωνον δὲν διευκρινίζεται ὑπάρχον, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἐκτὸς ἂν δι' αὐτοῦ νοεῖται ἡ λεγομένη νέμησις ἀνιόντος, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀνιὼν διανέμει ἐν ζωῇ τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς (μελλοντικούς) κληρονόμους του, ἢ ὁποῖα ὅμως θὰ περιέλθῃ εἰς αὐτοὺς μετὰ τὸν θάνατόν του ἢ ὡς αἰτία θανάτου δωρεά, ἢ ὁποῖα καὶ πάλιν τελεῖ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς προαποβιώσεως τοῦ δωρητοῦ ἢ τῆς συγχρόνου ἀποβιώσεως δωρητοῦ καὶ δωρεοδόχου.

Ὁ θεσμὸς τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου ἦτο, ἰδίᾳ κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, λίαν διαδεδομένος καὶ λόγῳ ἀποστάσεων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καλυφθοῦν εὐκόλως καὶ συντόμως, μὲ συνέπειαν ὁ μητροπολίτης νὰ μὴ δύναται εὐκόλως νὰ πριοδεύῃ τὴν ἐπαρχίαν του. Ὅτε ἡ Καβάλα ὑπήγετο (καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος μας εἰσέτι) εἰς τὴν Μητρόπολιν Ξάνθης, ἡ τελευταία διέθετεν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον εἰς τὴν Καβάλαν, ἐπιφανῆς δὲ τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Σπυρίδων Βλάχος, ὁ κατόπιν (ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας) ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. Οἱ ἀρχιερατικοὶ ἐπίτροποι ἤσκουν ἐθνικοθηρησκευτικὴν πολιτικὴν ἀναφέρεται δὲ ὅτι ὁ ὡς ἄνω Σπυρίδων Βλάχος διεχειρίζετο τὰ κονδύλια τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος τῆς περιοχῆς, ὅτι ἦτο

γνωστὸς ὡς ἡ «εὐσεβῆς πηγὴ» (κρυπτογραφικὸν ὄνομα) καὶ ὅτι οὐδέποτε κατηγορήθη ὅτι ἐσφετερίσθη ὀβολὸν τινά.

Ἀναφέρεται ὅτι (Κ. Χιόνη, Ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης στὴ Θάσον κατὰ τὴν τουρκοκρατία, Θεσσακὰ, τόμ. ΣΤ' (1989), σελ. 203) εἰς κάθε χωρίον τῆς Θάσου ἐλειτούργει ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον διὰ τὴν ἐκδίκασιν ὑποθέσεων τῶν χριστιανῶν κατοίκων του. Πρόεδρος αὐτοῦ ἦτο ὁ μητροπολίτης καὶ μέλη αὐτοῦ κληρικοί καὶ λαϊκοί. Προφανῶς τὸν μητροπολίτην τυχὸν ἀδυνατοῦντα ὅπως προσέβη εἰς τὸ δικαστήριον διὰ τοὺς ἐκτεθέντας λόγους ἐξεπροσώπει ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος.

Παραλλήλως πρὸς τὴν συλλογὴν τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, ἴσχυεν ὡς Δίκαιον καὶ τὸ ὀθωμανικὸν (Δίκαιον), δηλ. τὸ Δίκαιον τοῦ κυριάρχου κράτους, τὸ ὁποῖον ἐφήρμοζον οἱ κατὰ τόπους ἱεροδῖκαι. Ἐπειδὴ ὠρισμένοι χριστιανοί, ὅταν αἱ ἀποφάσεις τοῦ μητροπολίτου ἢ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου δὲν ἦσαν δι' αὐτοὺς εὐνοϊκαί, κατέφευγον εἰς τοὺς ἱεροδίκας, παρορμούμενοι ἐκ τοῦ ἀτομικοῦ των μᾶλλον παρά ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ των συμφέροντος, ἐπήρχετο ἀναγκαίως σύγκρουσις ἀρμοδιοτήτων, διότι οἱ ἱεροδῖκαι πολλάκις ἀντεποιοῦντο ἀρμοδιότητος, ἀνηκούσας εἰς τοὺς μητροπολίτας. Τὸ φαινόμενον τοῦτο παρετηρήθη κυρίως μετὰ τὸ 1856, ὅτε ἐψηφίσθησαν οἱ Γενικοὶ Ἐκκλησιαστικοὶ Κανονισμοὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Σημειωτέον ὅτι καὶ προηγουμένως καὶ δὴ ἐπανειλημμένως οἱ σουλτᾶνοι ἐπειράθησαν νὰ ἀναστρίψουν ἢ νὰ μειώσουν τὰ χορηγηθέντα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ καὶ ἤδη μνημονευθέντα προνόμια, οἱ δὲ κατὰ τόπους ἱεροδῖκαι εὐχαρίστως παρεβίαζον αὐτὰ ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῆς κυριαρχίας, ὡς καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως, τὴν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις εἶχε καὶ παρεῖχε. Πράγματι, οἱ ἱεροδῖκαι παρενέβαινον κατὰ καιροὺς καὶ εἰς θέματα, ὡς ἦσαν τὰ γαμικὰ καὶ κληρονομικά, τῶν ὁποίων οἱ λύσεις βάσει τῶν χορηγηθέντων παλαιῶν προνομίων ἀνῆκον εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τῶν μητροπολιτῶν. Ὡς ἦτο φυσικὸν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀντέδρα εἰς αὐτὴν τὴν πολιτικὴν καὶ τακτικὴν καὶ μάλιστα κατὰ τὰς περιστάσεις ἐντόνως. Οὕτως ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Διονύσιος Ε' ἐκήρυξεν, εἰς συγκεκριμένην περίπτωσιν, τὴν Ἐκκλησίαν ἐν διωγμῷ μὲ συνέπειαν νὰ διακοποῦν αἱ ἱεουργίαι εἰς ὅλους τοὺς ἱερούς ναοὺς τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας καὶ οἱ κώδωνες αὐτῶν νὰ ἤχοῦν συνεχῶς καὶ πενθίμως ἀπὸ 3ῆν Ὀκτωβρίου ἕως 24ης Δεκεμβρίου 1890. Λέγεται δὲ ὅτι αὐτὸς οὗτος παρέστη εἰς τὸν Μέγαν Βεζύρην μὲ τὸ σχοινίον τυλιγμένον εἰς τὴν μέσην του, τὸ ὁποῖον τοῦ εἶπεν ὅτι ἔφερε διὰ νὰ τὸν ἀπαγχονίσῃ. Κατόρθωσε πάντως κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ γίνουν σεβαστὰ τὰ προνόμια τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Προηγουμένως καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ Γ' ὁ μεγαλοπρεπῆς ἐξηναγκάσθη εἰς παραίτησιν τὴν 30ῆν Μαρτίου 1888, ἐπειδὴ ἀντέδρασεν εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερ-

νήσεως νὰ καταργηθοῦν τὰ ἐν ὄψει προνόμια (βλ. Οἱ Πατριάρχες τοῦ Γένους ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Πόλης ἕως σήμερα. Ἐκκλησιαστικὴ βιβλιοθήκη Ἰ. Μητροπόλεως Δημητριάδος, σελ. 128 καὶ 124 ἀντιστοίχως).

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν συγκρούσεων οἱ μητροπολιταὶ (ὑπάρχουν σχετικαὶ περιπτώσεις) ἐπεκύρουν τὰς ἀποφάσεις τῶν ἱεροδικῶν διὰ νὰ περιβάλλουν αὐτὰς μὲ τὸ στοιχεῖον τῆς κατὰ τὰ προνόμια νομιμότητος, ὥστε οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἀποτρέπωνται ἀπὸ παρομοίας εἰς τὸ μέλλον ἐνεργείας. Εἰς τὴν περίπτωσιν π.χ. τοῦ Στρατῆ Πογιαντζῆ, ὁ Ἀναστασιουπόλεως Ἀνθιμος ἐπικυρώνει τρόπον τινὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἱεροδικείου μὲ τὸ ἀπὸ 15ης Ἰουλίου γράμμα του καὶ μὲ τὴν ἀπειλὴν προστίμου 2000 γροσίων ἐναντίον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος θὰ προσέφευγεν ἐκ νέου εἰς τὸ ἱεροδικεῖον (βλ. Κ. Χιόνην, *Θασιακὰ ΣΤ'* (1989), σελ. 203 καὶ τοὺς αὐτ.).

Ἦδη ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος, δηλ. ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν Γενικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κανονισμῶν, αἱ δικαστικαὶ ἀρμοδιότητες τῶν μητροπολιτῶν δὲν ἀμφισβητοῦνται πλέον, ἀφοῦ ἀναγνωρίζονται καὶ ἀπὸ τὸν μουτεσαρίφην («τὰ καθήκοντα τὰ ἀρμόζοντα εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἐπιτρόπους των δι' ἀρραβῶνα καὶ λοιπὰ πάλιν δι' αὐτῶν θὰ διεκδικάζωνται»).

Παραλλήλως πρὸς τὰς δύο προηγουμένως ἀναφερθεῖσας πηγὰς τοῦ Δικαίου, ἐκ τῶν πραγμάτων ἐδημιουργήθη καὶ τρίτη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας. Πρόκειται περὶ τοῦ δημῶδους (δηλ. τοῦ ἐθιμικοῦ) Δικαίου, τὸ ὁποῖον ἐφήρμοζεν ἡ Δημογεροντία τῶν διαφόρων Κοινοτήτων, κατὰ παραχώρησιν τῆς Ὀθωμανικῆς διοικήσεως. Εἰδικώτερον, εἰς τὴν Θάσον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς αἰγυπτιακῆς αἰ ἐποχῆς τῶν κατοίκων τῆς Κοινοῦτητος ἐξεδικάζοντο εἰς πρῶτον βαθμὸν ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ καθηκόντων, τὰ ὁποῖα καθωρίζοντο ὑπὸ τῆς τουρκοαἰγυπτιακῆς διοικήσεως (βλ. τὸν εἰδικῶς ἀσχοληθέντα μὲ τὸ θέμα Κ. Χιόνην, Ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης στὴ Θάσον κατὰ τὴν τουρκοκρατία, *Θασιακὰ Ε'* (1988), σελ. 153 καὶ *Θασιακὰ ΣΤ'* (1989), σελ. 193 ἐπ.).

Τοιοῦτοτρόπως ἐδημιουργήθη καὶ ἄλλο ἐν συνεχείᾳ πεδῖον συγκρούσεως Δικαίων. Διότι τὸ Δημῶδες συγκρούεται ἤδη πρὸς τὸ προϋπάρχον Ἀρμενοπούλειον (τὸ Βυζαντινὸν) καὶ τὸ Ὀθωμανικὸν Δίκαιον κατὰ τρόπον ὥστε νὰ δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι προέκυψε τριπλῆ διαμάχη Δικαίων κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο ἀπλῶς θεωρητικὴ, ἀλλὰ πραγματικὴ, ἀφοῦ ἀποδεικνύεται ἀπὸ σχετικὰ ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς (μὲ τὸ δημῶδες Δίκαιον ἔχει ἀσχοληθῆ ὄλως ἰδιαίτερος ὁ ἤδη ὁμότιμος καθηγητῆς κ. Νικ. Πανταζόπουλος εἰς πολλὰ ἔργα του. Ἐν προκειμένῳ βλ. Τριπλῆ διαμάχη Δικαίων κατὰ τὴν ἐπίλυσιν κληρονομικῆς διαφορᾶς ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη 1969 (βλ. ἐπίσης τὸν ἤδη μνημονευθέντα Κ. Χιόνην (αὐτ.) μὲ ἀγάπην ἀσχοληθέντα καὶ αὐτὸν μὲ τὴν ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης εἰς τὴν ἰδιαίτεραν του πατρίδα Θάσον).

Είς τήν Θάσον τὸ ἱεροδικεῖον ἔπαυσε νὰ λειτουργῇ ἤδη ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος, ἀντικατασταθὲν ὑπὸ τοῦ λεγομένου Συμβουλίου Θάσου· παραλλήλως δὲ ἐλειτούργει καὶ ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ὡς πρὸς τὰς μεταξὺ τῶν Κοινοτήτων διενέξεις. Τὸ 1886, δηλ. μετὰ εἰκοσαετίαν, κατηργήθη τὸ Συμβούλιον Θάσου, διότι ἰδρύθη τὸ Πρωτοδικεῖον Θάσου, τὸ ὁποῖον ἐλειτούργει παραλλήλως πρὸς τὰ μικτὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα ἀντικατέστησαν τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια. Σημειωτέον ὅτι τὸ Πρωτοδικεῖον Θάσου ἦτο πρῶτης τάξεως καὶ ὑπήγετο εἰς τὸ Ἐφετεῖον Θεσσαλονίκης. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφεροῦν ὅλαι αἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων, ὡς περιγράφονται εἰς τοὺς Κώδικας. Δειγματοληπτικῶς μόνον θὰ ἀναφέρω ὠρισμένας διὰ νὰ καταδειχθῇ ὁ τρόπος ἐκδικάσεως, τὸ ἐφαρμοσθὲν Δίκαιον καὶ ὁ τρόπος ἐρμηνείας αὐτοῦ, παραλλήλως φυσικὰ μετὰ τὴν σπουδαιότητα τῆς ὑποθέσεως. Οὕτω τὸ Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον τοῦ Κάστρου κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 15-16 Ἰουλίου 1898 (ἀπόφασις ὑπ' αὐξ. ἀρ. 5) ἀποφαίνεται: «ἐπειδὴ ἡ δευτερόγαμος (εἴτε ἀνὴρ τυγχάνει, εἴτε γυνή) εἰς λήθην ἐλθοῦσα τοῦ πρώτου αὐτῆς ἀνδρὸς καὶ ἀτιμάσατο τὴν κοίτην αὐτοῦ, ἀπόλλυσι τὴν τε προγαμιαίαν δωρεάν καὶ πᾶσα ἄλλην φιλοτιμίαν προελθοῦσαν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, εἴτε ζῶντος εἴτε ἀπὸ διαθήκης τῆς ἐπ' αὐτῶν κυριότητος μεταβιβαζομένης κατὰ τὴν κληρονομικὴν τάξιν εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα καὶ μόνης τῆς ἐπικαρπίας (χρήσεως) παραμενούσης αὐτῇ μέχρι τοῦ θανάτου αὐτῆς ... συνεπῶς καὶ ἡ ἐναγομένη ὡς δευτεροῦπαυδρευθεῖσα καὶ παραβᾶσα τὰς συνθήκας ὑφ' ἃς ὁ διαθέτης σύζυγός της διέθηκεν αὐτῇ ἀνάλογον μερίδιον περιουσίας ἀπόλλυσι τὴν κυριότητα τοῦ ὑπὸ ταύτης (διαθήκης) διατεθειμένα αὐτῇ πραγμάτων, ἤτοι τοῦ ἀνδρομοιρίου, δικαιουμένη νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ μέχρι θανάτου. Ἐπειδὴ πᾶσα δευτερόγαμος γυνὴ οὐ μόνον ἀποβάλλει τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου αὐτῆς συζύγου, ἀλλὰ καὶ στερεῖται πάσης δικαιοδοσίας ἐπ' αὐτοῦ συνωδᾷ τῷ νόμῳ...». Ἡ ἀπόφασις αὐτῆ ἐπιληφθεῖσα θέματος ἀναγομένου εἰς τὸ οἰκογενειακὸν καὶ κληρονομικὸν Δίκαιον ἔδωσε λύσεις μὴ ἀπεχούσας πολὺ τῶν ἤδη διδομένων σήμερον ὑπὸ τῶν δικαστηρίων τῆς χώρας. Ἐντύπωσιν πάντως προκαλεῖ ἡ ὠραία γλωσσικὴ διατύπωσις καὶ ἡ γνῶσις τοῦ ἐφαρμοζομένου Δικαίου, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ γεγονότος ὅτι πρόκειται περὶ δικαστηρίου τοῦ ἀπομεμακρυσμένου χωρίου Κάστρου.

Εἰδικώτερον: Εἰς τὴν ἐν ὄψει περιπτώσιν πρόκειται περὶ γυναικὸς ἡ ὁποία ἐλησμόνησε (φαίνεται γρήγορα) τὸν ἀποθανόντα (πρῶτον) σύζυγόν της («εἰς λήθην ἐλθοῦσα») καὶ ἦλθε εἰς δευτέρου γάμου κοινωνίαν, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἐθεωρήθη, ὑπὸ τὰ κρατοῦντα τότε ἦθη, ἀσέβεια πρὸς τὴν μνήμην του («ἀτιμάσατο τὴν κοίτην αὐτοῦ»). Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἀποθανὼν (πρῶτος) σύζυγος συνέταξεν, ἐν ζωῇ ἔτι ὢν, διαθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν κατέλεξε καὶ τὴν

(τότε καὶ ἤδη δευτερόγαμον) σύζυγόν του, καὶ ἐπειδὴ, ὡς θὰ φανῆ ἐν συνεχείᾳ, αὐτὴ ἢ τότε καὶ ἤδη δευτερόγαμος σύζυγος, ἐνήχθη ἐνώπιον τοῦ ἐν ὄψει δικαστηρίου ὑπὸ τῶν λοιπῶν κληρονόμων τοῦ πρώτου συζύγου της (οἱ ὁποῖοι ἐν προκειμένῳ ἦσαν τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα) ἢ ἐν ὄψει ἀπόφασις ἔλυσε τὰ ἐξῆς προβλήματα:

α) ἔλυσε τὸ θέμα τῆς τύχης τῆς δοθείσης προγαμιαίας δωρεᾶς. Πράγματι, ἡ ἀπόφασις ὥρισεν ὅτι (ἢ δευτερόγαμος γυνὴ) «ἀπόλλυσι τὴν (τε) προγαμιαίαν δωρεάν». Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ προϊσχύσαντος καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, βάσει τοῦ βυζαντινορρωμαϊκοῦ Δικαίου, καθεστῶτος ἢ μὲν γυνὴ ἔδιδεν ἢ ὑπὲρ αὐτῆς ἐδίδοτο ὑπ' ἄλλου, προῖξ, ὁ δὲ ἀνὴρ ἔδιδεν εἰς αὐτὴν πρόγαμον δωρεάν, ἀμφοτέρα «διὰ τὰ βάρη τοῦ γάμου». Ἡ πρόγαμος δωρεὰ κατηργήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ εἰσέτι σήμερον ἰσχύοντος Ἀστ. Κώδικος, ἢ δὲ προῖξ διατηρηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ κατηργήθη ἐν συνεχείᾳ δι' εἰδικοῦ νόμου. Τὴν ἐποχὴν ὅμως ἐκείνην, καθ' ἣν καὶ εἰς τὴν Θάσον ἴσχυε, κατὰ τὰ ἤδη λεχθέντα, ἡ Ἐξάβιβλος τοῦ Ἀρμενοπούλου, ἢ πρόγαμος δωρεὰ ἦτο ἐν ἰσχύϊ. Ἐδόθη λοιπὸν εἰς τὴν ἐν ὄψει περιπτώσειν ὑπὸ τοῦ (ἤδη ἀποθανόντος πρώτου) ἀνδρὸς πρόγαμος δωρεὰ εἰς τὴν (ἤδη δευτερόγαμον) γυναῖκα, ἢ ὁποῖα ἐκρίθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὴν τὴν πρόγαμον δωρεάν.

β) Ἡ ἀπόφασις οὐδὲν ἀναφέρει περὶ προικός. Τοῦτο σημαίνει κατ' ἀρχὴν ὅτι εἴτε δὲν εἶχε συσταθῆ προῖξ εἰς τὴν συγκεκριμένην, ἐν ὄψει αὐτῆς τεθεῖσαν, περιπτώσειν, εἴτε δὲν ἴσχυεν εἰς τὴν Θάσον ὁ θεσμὸς τῆς προικός, διότι ἡ ἀπόφασις γενικῶς ἀναφέρεται μόνον εἰς ὅσα ὁ ἀνὴρ ἔδωκεν εἰς τὴν γυναῖκα. Ἀπὸ τὰς δύο ταύτας ἐκδοχὰς μᾶλλον ἢ πρώτη εἶναι ἀληθής, διότι ἡ Ἐξάβιβλος τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου προέβλεπε ρητῶς τὸν θεσμὸν τῆς προικός. Ἄλλωστε καὶ ἐκ τοῦ διαζευκτηρίου γράμματος τῆς 5ης Σεπτεμβρίου 1861 τοῦ Μαρωνείας Κυρίλλου (βλ. κατωτέρω) προκύπτει ὅτι ἴσχυεν ὁ θεσμὸς τῆς προικός, διότι εἰς αὐτὸ γίνεται ἀναφορὰ εἰς αὐτὸν τὸν θεσμὸν κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ὑποθέσεως, ἐνθα ἀναφέρεται ὡς αἰτία ἢ «ἐξ ἀγνώστου συμβάντος κατατέφρωσις τῆς οἰκίας του (ἐναχθέντος ἐπὶ διαζυγίῳ), ἐν ἧ ἔπυροπολήθη καὶ ἡ προῖξ τῆς (γυναικὸς) ὀλοσχερῆς».

Ἐν πάσῃ περιπτώσει κατὰ τὴν ἀπόφασιν ἢ γυνὴ «ἀπόλλυσι» ἐκτὸς τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς «καὶ πᾶσαν ἄλλην φιλοτιμίαν προελθοῦσαν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, εἴτε ζῶντος εἴτε ἀπὸ διαθήκης». Εἰς ἄλλο σημεῖον ἀναφέρεται λεπτομερέστερον ὅτι ἡ ἐναγομένη ὡς δευτεροῦπανδρευθεῖσα καὶ παραβᾶσα τὰς συνθήκας, ὑπ' ἧς ὁ διαθέτης σύζυγός της διέθηκεν αὐτῇ ἀνάλογον μερίδιον περιουσίας, «ἀπόλλυσι τὴν κυριότητα τῶν ὑπὸ ταύτης (διαθήκης) διατεθειμένα αὐτῇ πραγμάτων». Ὡστε ἡ ὅλη ἀπόφασις κινεῖται εἰς βᾶρος τῆς γυναικὸς μὲ βασικὴν αἰτιολογίαν ὅτι αὐτὴ κατέστη δευτερόγαμος, γεγονός τὸ ὁποῖον ἐθεωρήθη ἀσέβεια πρὸς τὴν μνήμην τοῦ (πρώτου) ἀνδρὸς, ὁ ὁποῖος

εις τόσας πρὸς αὐτὴν προέβη «φιλοτιμίας» (ἐλευθεριότητας). Περὶ προικὸς πάντως οὐδεὶς ἐγένετο λόγος, τοῦτο δὲ σημαίνει, ἐν συναρτήσῃ πρὸς ὅσα ἤδη ἀνέφερα, ὅτι, ἐφ' ὅσον ἴσχυεν ὁ θεσμὸς τῆς προικὸς, εἴτε προῖξ δὲν συνεστήθη, εἴτε αὐτὴ συνεστήθη μὲν, δὲν ἐκρίθη δὲ ἐπιτρεπτέα.

γ) Ἡ ἀπόφασις ὀρίζει ἐν συνεχείᾳ ὅτι ἡ ἐπ' αὐτῶν (δηλ. ἐπὶ τῆς προγάμου δωρεᾶς καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς πάσης ἄλλης φιλοτιμίας) ἡ κυριότης μεταβιβάζεται κατὰ τὴν κληρονομικὴν τάξιν εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα τοῦ ἀνδρὸς (τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ ἴδια αὐτῆς τέκνα). Ὑποχρεοῦται λοιπὸν ἡ (τέως) σύζυγος νὰ μεταβιβάσῃ τὰ ἐν ὕψει πράγματα εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα τοῦ ἀνδρὸς, δηλ. εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς τέκνα, ἀφοῦ αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ σύζυγος τοῦ ἐκ πρώτου γάμου ἀνδρὸς, ὅπερ σημαίνει ὅτι ἡ ἡδὴ δευτερόγαμος γυνὴ ἔχει παραλάβει ἢ ἔχει εἰσπράξει αὐτὰ προηγουμένως.

Ἡ ἀπόδοσις εἰς τὰ τέκνα θὰ γίνῃ, ὡς ὀρίζει ἡ ἀπόφασις, κατὰ τὴν κληρονομικὴν τάξιν, δηλ. κατὰ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴν (προφανῶς), διότι εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐκ διαθήκης διαδοχῆς τὴν κληρονομικὴν τάξιν, ὡς γνωστόν, καθορίζει ὁ διαθέτης. Βάσει τῆς διαδοχῆς αὐτῆς, τὴν ὁποῖαν ἡ ἀπόφασις περιορίζει μόνον εἰς τὰ τέκνα, θὰ ἔπρεπε νὰ κληθοῦν κατὰ σειράν οὐχὶ μόνον τὰ τέκνα, αὐτὰ καθ' ἑαυτά, ἀλλ' ἐν ἐλλείψει τούτων, τὰ τέκνα αὐτῶν, δηλ. οἱ ἔγγονοι καὶ ἐν ἐλλείψει αὐτῶν οἱ δισέγγονοι κλπ., διότι εἰς τὴν θέσιν τέκνου ἀποθανόντος ἢ ἀποπονηθέντος τὴν κληρονομίαν εἰσέρχονται τὰ τέκνα αὐτοῦ, δηλ. οἱ ἔγγονοι καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς εἰς τὴν λεγομένην εὐθεῖαν κατιοῦσαν γραμμὴν καὶ ταῦτα πάντα δυνάμει τῆς Ἐξαβίβλου τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου.

δ) Ἡ ἀπόφασις ὀρίζει περαιτέρω ὅτι μόνη ἡ ἐπικαρπία (χοῆσις) παραμένει εἰς τὴν (ἡδὴ δευτερόγαμον) γυναῖκα μέχρι τοῦ θανάτου της. Ἐκ τῆς ἀποφάσεως ταύτης προκύπτει ὅτι ἡ ἐπικαρπία ὀρίσθη ἰσόβιος μὲ τὴν παρατήρησιν ὅμως ὅτι προφανῶς ἡ ἀπόφασις ὑπέπεσεν εἰς σύγχυσιν τῶν ἐννοιῶν ἐπικαρπίας καὶ χρήσεως. Πράγματι, ἡ ἐπικαρπία κατὰ τὴν Ἐξαβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου, δηλ. κατὰ τὸ βυζαντινορωμαϊκὸν Δίκαιον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἰσχύον σήμερον ἐν Ἑλλάδι Ἀστικὸν Δίκαιον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ προηγουμένως ἀναφερθέντος Δικαίου, εἶναι ἐμπράγματον δικαίωμα πλήρους χρήσεως καὶ καρπώσεως καὶ οὐχὶ μόνον ἀπλῆς χρήσεως. Ὅθεν, εὐλόγως θὰ ἐγεννᾶτο ἡ ἀπορία περὶ τοῦ ἂν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἀπλῆς χρήσεως ἢ περὶ πλήρους χρήσεως καὶ πλήρους καρπώσεως. Μᾶλλον θὰ ἐπρόκειτο περὶ κανονικῆς ἐπικαρπίας εἰς τὸν τίτλον τῆς ὁποίας ἡ ἀπόφασις ἔθεσεν ἐντὸς παρενθέσεως τὸν (ἀδόκιμον σχετικῶς) ὄρον «χοῆσις», προφανῶς νομίζουσα ὅτι οὕτω πως διευκρινίζει τὴν ἐννοίαν τῆς ἐπικαρπίας.

Ἡ (δευτερόγαμος κατὰ τὰ ὡς ἄνω) γυνὴ προέβαλεν ἔνστασιν εἰς τὸ δικαστήριον, εἰς τὴν ὁποῖαν φέρεται ὡς ἐναγομένη, ὅτι τὸ διὰ τῆς διαθήκης

παραχωρηθὲν εἰς αὐτὴν «ἴσον τοὺς λοιποὺς κληρονόμους μερίδιον» (δηλ. μερίδιον ἴσον πρὸς τὸ μερίδιον τῶν λοιπῶν κληρονόμων) ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτὴν. Ἡ ἔνστασις ὅμως αὐτῆς ἀπερρίφθη ὡς ὅλως ἀβάσιμος καὶ ἔκνομος ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ διαθήκη δὲν ἀναφέρει, καὶ δὴ ρητῶς, «καὶ ὅτι παρεχωρήθησαν αὐτῇ ταῦτα κατὰ δεσποτείαν» (Κώδιξ Πρακτικῶν τοῦ ἐν Κάστρω Μ. Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, σελ. 16-19, ἐν Κ. Χιόνη, ἔνθ. ἀν., τόμ. ΣΤ', σελ. 207).

Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ἡ γυνὴ ἠρνήθη νὰ μεταβιβάσει τὴν πρόγαμον δωρεὰν καὶ τὰς ἀναφερθείσας διαφόρους φιλοτιμίας τοῦ ἀποθανόντος πρώτου συζύγου τῆς καὶ ὅτι οἱ μνημονευθέντες κληρονόμοι αὐτοῦ ἤγειραν ἀγωγὴν, διότι αὐτὸ σημαίνει ὁ ὅρος «ἐναγομένη». Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀπόφασις χρησιμοποιεῖ ἐναλλάξ τοὺς νομικοὺς ὄρους «κυριότης» καὶ «δεσποτεία». Ὁ μὲν τελευταῖος («δεσποτεία») εἶναι ὄρος τοῦ Βυζαντινορρωμαϊκοῦ Δικαίου καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Ἐξαβίβλου τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, ὁ δὲ πρῶτος («κυριότης») εἶναι ὄρος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη εἰσαχθῆ ἐπιστημονικῶς ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ αὐτοῦ Δικαίου εἰς τὴν τότε ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἐπιρροήν, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ ἐκδηλοῦται εἰς τὴν Θάσον.

ε) Ἡ ἀπόφασις ὀρίζει ὅτι «πᾶσα δευτερόγαμος γυνὴ οὐ μόνον ἀποβάλλει τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου αὐτῆς συζύγου, ἀλλὰ καὶ στερεῖται πάσης δικαιοδοσίας ἐπ' αὐτοῦ συνωδᾷ τῷ νόμῳ». Ἡ λύσις, τὴν ὁποίαν ἡ ἐν ὄψει ἀπόφασις δίδει, εἶναι σαφῆς καὶ κατηγορηματικῆ. Ἡ δευτερόγαμος γυνὴ ἀποβάλλει τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ὅπως δὴποτε, διότι, ὡς τονίζεται περαιτέρω, αὐτὴ στερεῖται πάσης δικαιοδοσίας ἐπ' αὐτοῦ πρὸς τοῦτο δὲ ἐπικαλεῖται καὶ τὸν νόμον, χωρὶς ὅμως νὰ ἀναφέρῃ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ νόμος. Προφανῶς ὑπὸ τὴν διατύπωσιν αὐτὴν ἔννοεῖ ἐν γένει τὸ πνεῦμα τῆς ἐν γένει νομοθεσίας τοῦ Κ. Ἀρμενοπούλου, διότι ὡς νόμος νοεῖται ἡ Ἐξαβίβλος τοῦ Κ. Ἀρμενοπούλου. Ἡ λύσις αὐτὴ υἰοθετήθη καὶ ὑπὸ τῆς (νεωτέρας) ἐλληνικῆς νομολογίας. Γνωστὴ εἶναι ἡ ὑπόθεσις τῆς παλαιᾶς γνωστῆς ἠθοποιοῦ Κατερίνας Ἀνδρεάδου, ἡ ὁποία, παρ' ὅλον ὅτι ἔλαβε διαζύγιον, ἐξηκολούθει νὰ χρησιμοποιοῖ τὸ ἐπώνυμον τοῦ τέως πλέον συζύγου τῆς «Ἀνδρεάδου», μὲ τὸ ὁποῖον κατέστη γνωστὴ ὡς ἠθοποιός. Τὰ δικαστήρια τῆς Ἑλλάδος ἐδικαίωσαν τὸν σύζυγόν τῆς ἀπαγορεύσαντα εἰς αὐτὴν τὴν χρῆσιν τοῦ συζυγικοῦ ἐπωνύμου, ὅσον καὶ ἂν αὐτὸ κατέστησεν αὐτὴν γνωστὴν ὡς ἠθοποιόν, ὁπότε αὕτη περιωρίσθη εἰς τὸ ὄνομα ἀπλῶς «Κατερίνα».

Ὡς πρὸς ὠρισμένας περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῶν ἀποφάσεων ἀναφέρω τὸ διαζευκτήριον γράμμα τῆς 5ης Σεπτεμβρίου 1861 τοῦ Μαρωνείας Κυρίλλου, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ἐν χώρᾳ Θεολόγου (βλ. ἐν Κ. Χιόνη, ἔνθ. ἀν., (Ε'), σελ. 180, 181). Ἐπρόκειτο περὶ τῆς Λασκαρίνας Ἀναγνώστη-Καρκαλέμη, ἡ ὁποία εἶχε στεφθῆ νομίμως καὶ κανονικῶς τὸν Ἀναγνώστην Ἀρχοντὴν καὶ

ἀπέκτησε μετ' αὐτοῦ δύο τέκνα. Ἐν τούτοις δὲν ἔξει καλῶς μετὰ τοῦ συζύγου της, «δερομένη καθ' ἐκάστην ἐπὶ μικρᾷ αἰτία ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τῆς πεθερᾶς της καταφρονομένη». Ἐπὶ τούτοις, «αὐτὸς ὁ σκληρὸς καὶ κατὰ πάντα κακότροπος καὶ φαυλόβιος ἄνθρωπος (ὁ σύζυγος) εὐρῶν αἰτίαν τῆς ἐξ ἀγνώστου συμβάντος κατατεφρώσεως τῆς οἰκίας του, ἐν ἣ ἔπυροπολήθη καὶ ἡ προἶξ της ὄλοσχερῆς, τὴν ἐδίωξε καὶ διάγει κακῶς ζωσα ἐν τῇ πατρικῇ της οἰκίᾳ διατηροῦσα καὶ τὰ δύο τέκνα της». Ὁ μητροπολίτης, ἀφοῦ «μετὰ προσοχῆς ἐνεκυσεν εἰς τὴν ἀναφορὰν της καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἐγνώρισε καλῶς», μετεκάλεσεν ἐνώπιόν του καὶ ἐνώπιον τῶν προκρίτων τῆς χώρας τὸν ὡς ἄνω σύζυγον καὶ τὸν παρήνεσε νὰ παραλάβῃ τὴν συμβίαν του καὶ τὰ τέκνα του καὶ νὰ συζήσῃ καλῶς καὶ εἰρηνικῶς ὡς ἀπαιτεῖ τὸ κοινωνικὸν καὶ χριστιανικὸν χρέος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἀνὴρ «ὡς ἄλλος παράνομος Ἰούδας δὲν ἐβουλήθη συνιέναι», μετεκάλεσεν αὐτὸν ἐκ δευτέρου καὶ πάλιν ἀνεπιτυχῶς, ὁπότε «ἡ γυνὴ καὶ ἐκ τρίτου ἀνεφέρθη δι' ἀναφορᾶς της ἐκτραγωδοῦσα τὰ κατ' αὐτήν», ὁ μητροπολίτης, καὶ συνεπεῖα τῆς ἀναφορᾶς της, (ἀν)εζήτησεν ἐκ νέου τὸν κακόβουλον καὶ ἀντικοινωνικὸν τοῦτον ἄνθρωπον, ἀλλ' αὐτὸς, ὡς ἀναφέρει ὁ μητροπολίτης εἰς τὸ ἐν ὄψει διαζευκτῆριον γράμμα, «ἀπέδρα παραμένων νὰ ἀναχωρήσωμεν ἐκ τῆς χώρας ταύτης». Κατόπιν τούτων ὁ μητροπολίτης ἀποφαίνεται ὅτι «αὐτῶν οὐδ' οὕτως ἐχόντων καὶ μὴ ἐπιδεχομένων ἄλλην θεραπείαν δὲν δυνάμεθα ἄλλως ποιῆσαι, εἰ μὴ δώσει πέρασ τῇ σκηρῇ ταύτῃ, μὴ ὑποφέροντες ἀκούειν τοὺς στεναγμοὺς τῆς γυναικὸς καὶ βλέπειν τὰ δάκρυά της νέας οὔσης· διὸ καὶ ἀποφαινόμεθα διὰ τὰ ἐκτεθέντα κατ' ἐρήμην δικαίως ὅπως ἡ νέα αὐτῆ...ὑπάρχῃ διαζευγμένη καὶ ἀπηλλοτριωμένη ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τούτου καὶ δικαιουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου λαβεῖν ἀνυπερθέτως τέσσαρας χιλιάδες γρό....».

Τὸ διαζευκτῆριον τοῦτο γράμμα ἀναφέρεται εἰς περίπτωσιν διαζυγίου λόγῳ κακοβούλου ἐγκαταλείψεως καὶ περιστατικῶν, τὰ ὅποια κατέστησαν τὸν γάμον διὰ τὸν ἀνάτιον σύζυγον βασίμως ἀφόρητον, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἰσχύοντος Δικαίου. Κατ' ἀρχὴν πιστοποιεῖται τὸ ἔγκυρον τοῦ γάμου, διότι ὁ μητροπολίτης βεβαιοῖ ὅτι ἡ γυνὴ εἶχε στεφθῆ νομίμως καὶ κανονικῶς τὸν καθ' οὗ σύζυγόν της. Ἐν συνεχείᾳ ὁ αὐτὸς μητροπολίτης, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεώς του κατέβαλε προσπάθειαν συνδιαλλαγῆς καὶ πρὸς ταύτην μετεκάλεσεν ἐνώπιόν του δις τὸν ὑπαίτιον τοῦ κλονισμοῦ τοῦ γάμου καὶ μάλιστα ἀνεζήτησεν αὐτὸν καὶ διὰ τρίτην φορὰν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἀλλ' αὐτὸς «ἀπέδρα» κρυφθεὶς μέχρις ὅτου ἀναχωρήσει ἐκ τῆς χώρας. Δηλ. ἔχομεν ἀναφορὰν εἰς τὸ προστάδιον τῆς διαδικασίας τοῦ διαζυγίου, τὸ ὅποῖον τηρεῖται φυσικὰ καὶ σήμερον. Ἐπὶ τούτοις ὁ μητροπολίτης, ἀφοῦ ἡ προσπάθεια αὐτῆ συνδιαλλαγῆς ἀπέτυχεν, ἔλυσε τὸν γάμον καὶ πνευματικῶς, ὡς τελευταῖον στάδιον τῆς διαδικασίας διαζυγίου, τὸ ὅποῖον ἰσχύει καὶ σήμερον (ἐπὶ θρησκευτικοῦ γάμου). Σημειῶ πάντως τὴν μεγάλην

προσπάθειαν, τὴν ὁποῖαν ὁ μητροπολίτης κατέβαλε διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ γάμου, ἀφοῦ ἐκάλεσε τρις τὸν φερόμενον ὡς ὑπάτιον τοῦ κλονισμοῦ αὐτοῦ τοῦ γάμου πρὸς νουθεσίαν καὶ συνδιαλλαγὴν. Τὸ γεγονός ὅτι τελικῶς ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ λύσῃ αὐτόν, συνέβη μόνον ὅταν ἐπείσθη ὅτι κατόπιν τῶν ἤδη ἐκτεθεισῶν προσπαθειῶν «δὲν ἠδύνατο ἄλλως ποιῆσαι», ἀφοῦ τὰ ἐκτεθέντα περιστατικὰ «δὲν ἐπεδέχοντο ἄλλην θεραπείαν». Σημειῶ ὅτι ὁ ἐν ὄψει μητροπολίτης ἠσχολήθη αὐτοπροσώπως καὶ δὴ ἐπανειλημμένως μετὰ τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν συζύγων, ὀρθῶς ἄλλωστε, διότι σήμερον κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν συνδιαλλαγὴν ἀναλαμβάνει ἐπιτετραμμένος πρὸς ταύτην κληρικός, ὁ ὁποῖος συνήθως μόνον καλεῖ τοὺς συζύγους πρὸς συνδιαλλαγὴν καὶ πολλακίς τυπικῶς. Ἡ ἀπόφασις τέλος ἐπιδικάζει εἰς τὴν σύζυγον «τέσσαρες χιλιάδες γρό.»), προφανῶς πρὸς διατροφήν, τὴν ἐπιδίκασιν δὲ ταύτην χαρακτηρίζει ὡς προκύπτουσαν «ἀπὸ δικαίωμα ὑπὸ τοῦ νόμου» (παραχωρούμενον). Ἐδῶ εἶναι καταφανὴς ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Ἐξαβίβλου τοῦ Κ. Ἀρμενοπούλου, διότι ὡς νόμος νοεῖται ἀκριβῶς αὐτὴ αὕτη ἡ Ἐξαβίβλος τοῦ Κ. Ἀρμενοπούλου. Σημειωτέον τέλος ὅτι ἡ ἀπόφασις (τὸ διαζευκτῆριον γράμμα) ἐξεδόθη «κατ' ἐρήμην» τοῦ ἀνδρός, διότι αὐτὸς ἀπέφευγε πλέον νὰ ἐμφανισθῇ. Ὁρισμένοι λέξεις χρησιμοποιηθεῖσαι εἰς αὐτὴν δὲν ἀπηχοῦν πλέον καί, ὡς νομίζω, δὲν ἀπήχουν πλέον καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐξεδόθη ἡ ἐν ὄψει ἀπόφασις (τὸ ἐν ὄψει διαζευκτῆριον γράμμα), τὴν νομικὴν κατάστασιν τῶν φυσικῶν προσώπων. Οὕτως εἰς τὸ ὡς ἄνω γράμμα ἀναφέρει ὁ μητροπολίτης, ὡς ἀπόφασίν του, ὅπως «ἡ νέα αὕτη (γυνὴ) ... ὑπάρχει διαζευγμένη καὶ ἀπηλλοτριωμένη ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τούτου». Ἀπαλλοτριώσις γυναικός, παρ' ὅλον ὅτι κατανοεῖται ἐνταῦθα τὸ νόημα τῆς λέξεως, προφανῶς δὲν νοεῖται πλέον κατὰ νομικὴν χρῆσιν.